

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar III)

31.12.2018

Tinnsjøen

Foto: Jan Birger Oland

Innhold

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og formål med dokumentet.....	3
2	Konsolidering.....	3
3	Kapitalkrav.....	4
3.1	Ansvarlig kapital og kapitalkrav	5
3.2	Bufferkrav	6
3.3	Uvektet kjernekapitalandel.....	6
4	Kreditrisiko og motpartsrisiko	7
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall.....	7
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger	8
4.3	Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder	9
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid	9
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier	10
4.6	Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier.....	11
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål	11
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter mv. ved fastsettelse av kapitalkrav	12
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater	12
5	Egenkapitalposisjoner	13
6	Renterisiko	13
7	Styring og kontroll av risiko	14
7.1	Formål og prinsipper for ICAAP.....	14
7.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer	15

1 Innledning og formål med dokumentet

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravforskriftens del IX (pilar III).

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2018 med mindre annet fremgår.

Det er knyttet usikkerhet til vurderinger av økonomisk risiko. Flere av de estimatene på økonomisk risiko som er presentert i dette dokumentet er basert på et sett av forutsetninger og beregnet etter kvantitative modeller. Enkelte typer risiko er basert på kvalitative vurderinger.

Generelt er gjennomgangen av bankens ulike risikoer ikke uttømmende, og enkelte risikoer er ikke tallfestet. Vurderingen er utført etter beste skjønn. Det oppfordres til å foreta en selvstendig vurdering basert på den informasjon som er presentert i dette dokument og annen offentlig tilgjengelig økonomisk informasjon om banken.

Banken benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte myndighetsbestemte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. Til beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til inntekt siste tre år.

Det vises til annen litteratur for nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2 Konsolidering

I følge Finansforetakslovens § 17-13 skal finansforetak som deltar i en samarbeidende gruppe, ved anvendelsen av regler om kapitalkrav og andre soliditets – og sikkerhetskrav, foreta forholdsmessig konsolidering av sine eierandeler i de finansforetak som forestår virksomheten som samarbeidet omfatter.

Banken har i fra 1.1.2018 rapportert på konsolidert basis, gjennom å ta sin andel 1,89% i Eika Gruppen og 0,85% i Eika Boligkreditt, inn i sin kapitaldekning, sett i forhold til bankens eierandel i selskapene. For Eika Gruppen er det CRDIV-konsernet som er gjenstand for konsolidering, der det er gjort fradrag for investeringen i Eika Forsikring.

3 Kapitalkrav

Tinn Sparebanks ansvarlige kapital består av sparebankens fond, gavefond og utsatt skatt med fradrag for overfinansiert pensjonsforpliktelse samt fradrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner.

Kapitaldekning	2018
Sparebankens fond	309.389
Gavefond	500
Sum egenkapital	309.889
Fradrag for overfinansiert pensjonsforpliktelse	-296
Fradrag for immaterielle eiendeler	74
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	-36.405
Sum ren kjernekapital	273.262
Fondsobligasjoner	40.000
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	
Sum kjernekapital	313.262
Ansvarlig lånekapital	40.000
Fradrag for ansvarlig kapital i andre fin.inst.	
Sum tilleggskapital	40.000
Netto ansvarlig kapital	353.262

3.1 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser beregningsgrunnlag for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko og samlet beregningsgrunnlag.

Eksponeringskategori (beregningsgrunnlag etter risikovekt)	2018
Stater og sentralbanker	
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	3.002
Offentlige foretak	
Institusjoner	28.774
Foretak	201.978
Massemarkedsengasjementer	
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	969.695
Forfalte engasjementer	13.602
Obligasjoner med fortrinnsrett	15.097
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	30.099
Andeler i verdipapirfond	22.248
Egenkapitalposisjoner	68.120
Øvrige engasjementer	48.147
CVA-tillegg	31
Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-36.405
Sum beregningsgrunnlag for kredittrisiko	1.364.389
Beregningsgrunnlag for operasjonell risiko	145.771
Beregningsgrunnlag for motpartsrisiko	
Sum beregningsgrunnlag	1.510.160
Kapitaldekning i %	23,39 %
Kjernekapitaldekning	20,74 %
Ren kjernekapitaldekning i %	18,09 %
Uvektet kjernekapitalandel i %	10,27 %

Konsolidering av samarbeidende grupper	2018
---	-------------

Fra 01.01.2018 skal alle banker rapportere kapitaldekning konsolidert med eierandel i samarbeidsgrupper.

Banken har en eierandel på 1,89 % i Eika Gruppen AS og på 0,85 % i Eika Boligkreditt AS.

Ren kjernekapital	310.855
Kjernekapital	358.717
Ansvarlig kapital	406.797
Beregningsgrunnlag	1.873.875
Kapitaldekning i %	21,71 %
Kjernekapitaldekning	19,14 %
Ren kjernekapitaldekning i %	16,59 %
Uvektet kjernekapitalandel i %	8,78 %

I Finanstilsynets vedtak av 27.februar 2017 fremgår at Tinn Sparebank skal ha kapital utover minstekrav og bufferkrav tilsvarende 3,0 prosent av beregningsgrunnlaget (pilar 2-krav) for risikoer som foretaket er utsatt for og som ikke, eller bare delvis er dekket av minstekravet i pilar 1. Pilar 2-kravet dekkes av ren kjernekapital og trådte i kraft fra 30.06.17.

Fra 01.01.2018 skal banken rapportere kapitaldekning konsolidert med eierandel i samarbeidsgrupper. Banken har en eierandel på 1,89 % Eika Gruppen AS og på 0,85 % Eika Boligkreditt AS.

3.2 *Bufferkrav*

Tinn Sparebank har pr. 31.12.2018 et kombinert kapitalbufferkrav på kr 113,3 millioner

Bufferkrav	2018
Bevaringsbuffer (2,50 %)	37.754
Motsyklisk buffer (2,00 %)	30.203
Systemrisikobuffer (3,00 %)	45.305
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	113.262
Minimumskrav til ren kjernekapital (4,50 %)	67.957
Tilgjengelig ren kjernekapital utover minimumskrav og bufferkrav	92.043

Banken har kr 160,0 millioner i ren kjernekapital tilgjengelig etter fradrag for det kombinerte bufferkravet.

3.3 *Uvektet kjernekapitalandel*

Uvektet kjernekapitalandel regnes ut fra beregnet kjernekapital med og uten overgangsordninger delt på engasjementsbeløp for balanseførte og ikke balanseførte poster i kapitaldekningsoppgaven, justert for konverteringsfaktor (ihht. CRR artikkel 429, nr. 10).

Derivater: Fremtidig eksponering ved bruk av markedsverdimetoden	
Poster utenom balansen med 10 % konverteringsfaktor etter standardmetoden	
Poster utenom balansen med 20 % konverteringsfaktor etter standardmetoden	16.968
Poster utenom balansen med 50 % konverteringsfaktor etter standardmetoden	44.079
Poster utenom balansen med 100 % konverteringsfaktor etter standardmetoden	10.258
Øvrige eiendeler	3.013.926
(-) Regulatoriske justeringer i kjernekapital	-36.405
(-) Regulatoriske justeringer i kjernekapital etter overgangsregler	-36.405
Totalt eksponeringsbeløp	3.048.826
Totalt eksponeringsbeløp etter overgangsregler	3.048.826
Kapital	
Kjernekapital	313.262
Kjernekapital etter overgangsregler	313.262
Uvektet kjernekapitalandel	
Uvektet kjernekapitalandel	10,27 %
Uvektet kjernekapitalandel etter overgangsregler	10,27 %

4 Kredittrisiko og motpartsrisiko

4.1 *Definisjon av mislighold og verdifall*

Misligholdte engasjement

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer etter 1 dag etter terminforfall, eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket som avtalt.

Tapsutsatte engasjement

Et engasjement anses for å være tapsutsatt, når det blir indentifisert objektive bevis på verdifall. Engasjementet må ikke være misligholdt for å bli tapsutsatt.

Verdifall

Utlån og garantier vurderes etter «Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner av 21.12.2004». Utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi, dvs. lånebeløpet som er overført til kunden. Ved senere måling vurderes utlån til amortisert kost fastsatt ved bruk av effektiv rentemetode, som forenklet kan sies å være utlånets balanseførte verdi ved første gangs måling justert for mottatte avdrag og eventuelle nedskrivninger for tap.

Dersom objektive bevis for verdifall finnes, skal det beregnes nedskrivning/tap på utlån av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier.

Retningslinjene omhandler hovedsakelig følgende dimensjoner:

- Personmarked/bedriftsmarked
- Vesentlig/uvesentlige engasjement
- Misligholdte/ikke misligholdte
- Risikoklasser

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriftene, observerbare data banken har kjennskap til og følgende tapshendelser:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

Nedskrivningsbeløpene beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. I nåverdiberegningen benyttes løpende effektiv rente. Ved beregning av de fremtidige kontantstrømmene vurderes sikkerheten til forventet salgspris fratrasket salgskostnader.

Identifiseringen av tapsutsatte engasjement tar hovedsakelig utgangspunkt i tapshendelser som foreligger på balansedagen, men objektive bevis på manglende fremtidig oppgjørsevne hos debitor vurderes også. Bankens foretar kvartalsvise vurderinger av vesentlige engasjement på individuelle nedskrivninger. Gruppevis nedskrivninger vurderes årlig.

Nedskrivning på grupper av utlån foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i den aktuelle utlånsgruppen. Bankens utlån er delt inn i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper med hensyn til debtors evne til å betale ved forfall.

Verdifall for grupper av utlån beregnes som prosentandeler av sum engasjement etter fradrag for individuelle nedskrivninger, avhengig av risikogruppe og risikoklasser.

Banken benytter Elektron-IN for beregning av de individuelle nedskrivningene.

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Tabellen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Offentlig forvaltning				
Lønnstakere o.l.	1.745.080	37.301	1.099	1.783.480
Utlandet	15.981			15.981
<i>Næringssektor fordelt:</i>				
Jordbruk, skogbruk, fiske	24.787	1.635	342	26.764
Industriproduksjon	83.456	15.521	2.677	101.654
Bygg og anlegg	98.806	9.819	21.386	130.011
Varehandel, hotell/restaurant	80.640	11.369	7.880	99.889
Transport, lagring	17.370	2.189	7.603	27.162
Finans, eiendom, forretningsmessige tjenester	290.317	15.535	7.066	312.918
Sosial og privat tjenesteyting	30.982	4.981	588	36.551
Sentralbank	64.514			64.514
Kredittinstitusjoner	435.744		10.258	446.002
Sum	2.887.677	98.350	58.899	3.044.926
Tinn Kommune	1.273.804	64.130	45.671	1.383.605
Resten av Telemark	567.526	20.733	2.945	591.204
Resten av Norge	1.030.366	13.487	10.283	1.054.136
Utlandet	15.981			15.981
Gjennomsnitt²	2.855.107	95.591	62.002	3.012.700

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Tabellen viser beløp for ulike engasjementstyper fordelt på løpetid.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1–3 måneder	3–12 måneder	1–5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	304.358	1.222	62.324	332.948	1.909.498	277.327	2.887.677
Ubenyttede rammer			98.350				98.350
Garantier				58.899			58.899
Sum	304.358	1.222	160.674	391.847	1.909.498	277.327	3.044.926

¹ Etter individuelle nedskrivninger

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Tabellen viser misligholdte utlån og individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantier fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Engasjementer med nedskrivninger	Samlede nedskrivninger ¹	Resultatførte nedskrivninger ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetninger på garantier
Offentlig forvaltning						
Lønnstakere o.l.	3.863	6.897	2.340	250		
Utlandet						
<i>Næringssektor fordelt:</i>						
Jordbruk, skogbruk, fiske						
Industriproduksjon			2.500	(500)		
Bygg og anlegg	590	4.095	4.280	(1.220)	5.294	3.520
Varehandel, hotell/restaurant			200	(800)		
Transport, lagring	688					
Finans, eiendom, forretningsmessige tjenester	3.746					
Sosial og privat tjenesteyting						
Sum	8.887	10.992	9.320	(2.270)	5.294	3.520
"Hjemkommune"	4.595	4.892	7.820	(2.270)		
"Øvrige deler av hjemfylke"	3.190					
Resten av Norge	1.102	6.100	1.500			
Utlandet						

¹ Kun individuelle nedskrivninger

² Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Tabellen viser utviklingen i nedskrivninger på utlån for regnskapsåret 2018. Banken har ikke nedskrivninger på utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner. Men pr 31.12.18 har banken nedskrivninger på garantiansvar.

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)	Utlån	Garantier
Individuelle nedskrivninger på utlån		
Individuelle nedskrivninger 01.01.	11.590	
Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt individuell nedskrivning	-1.134	
Økte individuelle nedskrivninger i perioden	160	
Nye individuelle nedskrivninger i perioden	694	3.520
Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	-1.990	
Individuelle nedskrivninger 31.12.	9.320	3.520

Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i tusen kroner)	Utlån	Garantier
Nedskrivninger på grupper av utlån		
Nedskrivninger på grupper av utlån 01.01.	5.328	
Periodens nedskrivninger på grupper av utlån		
Nedskrivninger på grupper av utlån 31.12.	5.328	

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kroner)	Utlån
Periodens endring i individuelle nedskrivninger på utlån	2.270
Periodens endring i individuelle nedskrivninger på garantier	-3.520
foretatt individuelle nedskrivninger	-2.360
foretatt individuelle nedskrivninger	-124
Periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap	141
Periodens tapkostnader	-3.593

4.7 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle.

Tinn Sparebank har pr. rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter mv. ved fastsettelse av kapitalkrav

Tabellen viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter samt engasjementsbeløp som er fratrasket den ansvarlige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjementsbeløp før sikkerheter	Engasjementsbeløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyråer	Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier ¹
Stater og sentralbanker	56.513	56.513				
Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	15.010	16.208				
Offentlige foretak						
Multilaterale utviklingsbanker						
Internasjonale organisasjoner						
Institusjoner	119.751	119.751				
Foretak	281.963	275.124				
Massemarkedsengasjementer						
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	2.221.500	2.220.522			93 %	
Forfalte engasjementer	19.370	11.944			14 %	
Høyrisiko-engasjementer						
Obligasjoner med fortrinnsrett	150.970	150.970		150.970		
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	150.494	150.494		150.494		
Andeler i verdipapirfond	53.267	53.267				
Egenkapitalposisjoner	31.267	31.267	36.405			
Øvrige engasjementer	79.217	75.094				
Sum	3.179.322	3.161.154	36.405	301.464		

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerheter.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I noen tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter. Tinn Sparebank benytter ikke kredittderivater.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Verdivurdering av sikkerheter er antatt markedsverdi på tidspunkt for siste vurdering av engasjementet.

Antatt markedsverdi har sin bakgrunn i kjente omsetningsverdier, takster, eller verdiestimat fra Eiendomsverdi AS. Innenfor bedriftsmarkedet vil takst eller objektenes kontantstrøm være retningsgivende for den vurderte markedsverdien.

Verdivurderinger oppdateres hvert tredje år for personmarkedet, og hvert år for bedriftsmarkedet, eller ved vesentlige endringer i markedet.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon av typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Banken har pr. 31.12.2018 fem løpende rentesikringsavtaler på til sammen kr 41,1 millioner med DnB som motpart. Avtalen er tatt opp for å redusere bankens renterisiko knyttet til utlån med fast rente. Virkelig verdi av kontraktene er negativ pr. 31.12.2018.

5 Egenkapitalposisjoner

Egenkapitalposisjoner i handelsporteføljen er regnskapsmessig klassifisert som finansielle eiendeler og ført til virkelig verdi over resultatet.

Egenkapitalposisjoner i anleggsporteføljen er regnskapsmessig klassifisert som finansielle eiendeler til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Disse reguleres ikke for løpende kursendringer. Aksjene blir likevel nedskrevet dersom markedsverdien er vesentlig lavere enn bokført verdi og verdinedgangen skyldes forhold som ikke er av forbigående karakter.

Tabellen under viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Tabellen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år.

Egenkapitalposisjoner (beløp i tusen kroner)

Beløp i tusen kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/ -tap i perioden	Urealisert gevinst/ -tap	Herav medregnet i kjernekapital ¹	Herav medregnet i tilleggskapital ¹
Aksjer og andeler – gevinstformål						
– børsnoterte aksjer						
– andre aksjer og andeler						
Aksjer og andeler – strategisk formål	67.672	114.908		-722		
– børsnoterte aksjer	736	736		-80		
– andre aksjer og andeler	66.936	114.172		-642		

¹ "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

6 Renterisiko

Renterisikoen er risikoen for at banken får tap på grunn av renteutviklingen i markedet. Dette vil få utslag hvis banken ikke klarer å tilpasse seg endringer i markedrenten hurtig nok. Markedsrenten vil påvirke utlånsrenter, innlånsrenter og avkastning på rentebærende papirer – som for eksempel obligasjoner.

Renterisiko er et resultat av at rentebindingstiden for bankens eiendels- og gjeldsside ikke er sammenfallende. Renterisiko reduseres ved at innlån og utlån i høy grad tilpasses samme rentebetingelser. Ved årsskiftet hadde banken fastrenteutlån på tilsammen kr 39,5 millioner. Det er inngått rentesikringsavtaler på kr 41,1 millioner som skal eliminere renterisikoen på disse utlånene, jf. punkt 4.9. På gjeldssiden hadde banken ved årsskiftet ingen innskudd fra kunder med avtalt rentebindingstid.

Straks det skjer endringer i rentenivået justeres renten på utlån og innlån med flytende rente, dog slik at de lovbestemte varslingsreglene overholdes. Det foretas løpende kontroll, og månedlig rapportering til styret, om hvordan bankens rentemargin utvikler seg.

Renterisiko

	Renterisiko i tusen kroner ¹
Eiendeler	
Utlån til kunder med flytende rente	2.345.419
Utlån til kunder med rentebinding	42.000
Rentebærende verdipapirer	230
Øvrige rentebærende eiendeler	229.875
Gjeld	
Innskudd med rentebinding	
Andre innskudd	2.349.582
Verdipapirgjeld	250.000
Øvrig rentebærende gjeld	80.000
Utenom balansen	
Renterisiko i derivater	
Sum renterisiko	5.297.106

¹ Renterisiko er beregnet som et anslag på verdiendring ved ett prosentpoengs økning i renten.

7 Styling og kontroll av risiko

Det er et sentralt mål for banken å ha god risiko- og kapitalstyring i sin virksomhet. Med utgangspunkt i vedtatt overordnet strategi er det etablert styringsmål og rammer for det enkelte risikoområde. Disse skal bidra til å sikre bankens lønnsomhet og soliditet både på kort og lang sikt samt hindre for stor risikokonsentrasjon i virksomheten som eventuelt kan true bankens fortsatte selvstendighet og eksistens.

7.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Kapitalbehovsvurderingen skal være framoverskuende. Dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også vurderer behovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer eller lignende.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoer, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoene. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter

som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Banken stresstester effekten på kapitaldekningen av et alvorlig økonomisk tilbakeslag/nedgangskonjunktur. I tillegg gjennomfører banken en «omvendt» stresstest. I en slik stresstest bestemmer banken først hvilken kapitaldekning som er så lav at banken risikerer å bli satt under administrasjon og/eller overtatt. Deretter simulerer banken med forskjellige kombinasjoner av parameterverdier som i sum gir det resultat man har bestemt. Hensikten med en slik omvendt stresstest er å gi banken ytterligere kunnskap om hvor mye som skal til før bankens kapitaldekning faller under ett kritisk nivå. Banken gjennomfører også egne stresstester av markedsrisiko og likviditetsrisiko.

Banken har vedtatt et minimumsnivå for kapital som skal gjenspeile bankens samlede risikotoleranse. Vurderingen er basert på beregnet kapitalbehov, offentlige krav og markedets forventninger. Det er etablert et sett av handlingsregler, hvor det fremgår hvilke tiltak som skal iverksettes ved ulike nivåer av faktisk kapital.

Styret har godkjent utforming og metodevalg for kapitalbehovsvurderingen og stresstester.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for ulike risikoer ved hjelp av ulike metoder:

- Kredittrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko
- Systemrisiko
- Restrisiko
- Kursrisiko
- Renterisiko
- Valutarisiko

7.2 *Styring og kontroll av enkeltrisikoer*

Bankens risikostyring tar utgangspunkt i policy for virksomhets- og risikostyring blant annet med beskrivelse av organisering av funksjoner, rapportering og fastsettelse av rammer.

Ansvar for og gjennomføring av bankens risikostyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operative enheter.

Høsten 2014 etablerte banken en egen risikokontrollfunksjon. Denne funksjonen er lagt til økonomisjef/leder for stabsavdelingen og har det overordnede ansvaret for å overvåke, identifisere og rapportere risiko i banken og rapportere til styret. Rapporteringen gir styret en samlet oversikt

over eksponering i forhold til etablerte rammer, slik at ledelsen og styret kan påse at risikobildet er i tråd med bankens risikovilje.

Risikorapporteringen kvantifiserer og vurderer alle vesentlige risikoer som er relevante for banken; herunder kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko, likviditetsrisiko. Status på de ulike risikoer skal vurderes i henhold til etablerte rammer og mål.

Styret har ansvar for å påse at banken har en ansvarlig kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet, samt sørge for at banken er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret fastsetter de overordnede mål relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastsetter videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen, samt etiske regler og kvalitetskrav.

Fra 30.06.2010 ble banken pålagt å ha et revisjonsutvalg. Det er vedtatt at hele bankens styre skal fungere som revisjonsutvalg. Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret.

Oppgavene til revisjonsutvalget er blant annet:

- Forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen
- Overvåke systemene for internkontroll og risikostyring
- Ha løpende kontakt med foretakets revisor
- Vurdere og overvåke revisors uavhengighet
- Risikoutvalg – samme som revisjonsutvalg pga. størrelse

Banksjef har ansvaret for den overordnede risikostyringen, herunder ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i banken, og at risikoeksponeringen overvåkes. Banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Ledere har ansvar for å styre risiko og sikre god intern kontroll innenfor eget område i tråd med bankens vedtatte risikoprofil. For å sikre god økonomisk og administrativ styring skal den enkelte leder ha nødvendig kunnskap om vesentlige risikoforhold innenfor eget område.

Bankens eksterne revisor etterprøver om rutiner og retningslinjer etterleves, samt vurderer om bankens modellverk knyttet til risiko- og kapitalstyring gir et riktig uttrykk for bankens samlede risiko- og kapital situasjon. Ekstern revisor utarbeider årlig en uavhengig bekreftelse av bankens intern kontroll som også inneholder en vurdering av bankens kapitalanalyse (ICAAP), samt en vurdering av styring og kontroll med likviditetsrisiko.

Styret foretar en årlig gjennomgang/revidering av vedtatte risikobaserte rammer og måltall. Videre gjennomføres periodiske stresstester på de mest kritiske risikoområdene, og det utarbeides beredskapsplaner for iverksettelse av eventuelle nødvendige tiltak.

I det følgende gis en nærmere beskrivelse av de ulike typer risiko og hvordan banken har håndtert disse.

Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Kredittrisikoen for Tinn Sparebank er primært knyttet til utlånsvirksomheten og delvis til verdipapirbeholdningen. Bankens obligasjonsportefølje består av obligasjoner utstedt av andre kredittinstitusjoner, kommuner og industriselskaper. Det knytter seg liten til middels kredittrisiko til denne porteføljen. Det foreligger egen rutine for å styre kredittrisiko i obligasjonsporteføljen.

Kredittrisiko styres gjennom egne styringsdokumenter og bevilgningsreglement. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for kredittvirksomheten. Styringsdokumentene definerer bankens kredittpolicy, der det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til geografisk markedsområde, portefølje, bransje og enkeltkunder, kompetansekrav, organisering mv.

Bevilgningsreglementet delegerer kredittfullmakt til banksjef innenfor visse rammer. Banksjefen kan delegere fullmakter videre. De delegerte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko.

Banken skal tilstrebe å ha medarbeidere med høy kompetanse. Kompetansen defineres som en blanding av formalkompetanse, erfaring, lokalkunnskap og kommunikasjonsevne. Løpende kompetanseutvikling er en prioritert og nødvendig innsatsfaktor for å bygge opp og vedlikeholde kompetansen.

Banken har utarbeidet en kreditthåndbok, der kredittprosessen, retningslinjer for risikoklassifisering, engasjementsoppfølging og rapportering beskrives. Det utarbeides månedlige og kvartalsvise risikorapporter som danner grunnlaget for styring og kontroll av kredittrisikoen.

Markedsrisiko

Markedsrisikoen defineres som risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Tinn Sparebanks markedsrisiko oppstår i hovedsak fra investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte driften – som innlån (funding) og rentehandel.

Bankens beholdning av finansielle instrumenter er kategorisert som handels-, omløps- eller anleggsportefølje.

Handelsportefølje består av aksjer, andeler og egenkapitalbevis hvor intensjonen er å realisere gevinster på kurssvingninger gjennom aktivt kjøp og salg i et likvid marked. Instrumentene vurderes individuelt til virkelig verdi og verdiendringer føres over resultatet.

Omløpsportefølje består av obligasjoner, fondsobligasjoner og ansvarlige lån hvor intensjonen om gevinstrealisering ikke er framtreddende. Instrumentene vurderes som en portefølje og settes til laveste verdi av anskaffelseskost og markedsverdi. Verdiendringer føres over resultatet.

Anleggsportefølje består av aksjer og andeler beregnet til varig eie og vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Nedskrivning foretas når virkelig verdi er lavere enn anskaffelseskost og verdinedgangen skyldes forhold som må antas å ikke være av forbigående karakter.

Markedsrisikoen styres, måles og overvåkes løpende i henhold til rammer vedtatt av styret i bankens markedsolicy hvor maksimale rammer for eksponering i rentebærende instrumenter, aksjer og valuta er fastsatt. Rammefastsettelsen inkluderer både totalrammer, delrammer og rammer for enkeltengasjement, samt retningslinjer for kredittvurdering av instrumentutsteder.

Bankens markedsolicy revideres årlig Det foretas månedlig rapportering til styret over den løpende verdiutvikling i bankens finansielle instrumenter.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, systemer og kontrollrutiner, svikt hos mennesker eller eksterne hendelser som datakriminalitet, underslag, ran mv.

Operasjonell risiko i Tinn Sparebank styres gjennom et eget rammeverk tilknyttet en kvalitetsmodell. Tilknyttet denne inngår en rekke ulike elementer:

- Det foretas årlig en vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer. I tillegg blir det foretatt risikovurderinger i forbindelse med implementering av nye produkter og systemer.
- Banken registrerer vesentlige uønskede hendelser. Erfaringsmessig må det arbeides videre med å bedre rapporteringsstrukturen slik at alle vesentlige hendelser fanges opp for å identifisere svakheter i internkontrollen, og danne grunnlag for iverksettelse av nødvendige forbedringstiltak.
- Det gjennomføres en årlig lederbekreftelse hvor det rapporteres oppover i organisasjonen om kvaliteten i internkontrollen innenfor den enkelte organisatoriske enhet. Bekreftelsen danner grunnlag for forbedringstiltak på identifiserte områder.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon av:

- Enkeltkunder
- Enkelte bransjer
- Geografiske områder

Konsentrasjonsrisiko er en viktig del av den samlede risikoen i bank. Historien har vist at problemer for enkeltbanker og banksektoren samlet ofte bunner i konsentrasjon på aktivasiden. Noen sektorer blir hardere rammet enn andre ved konjunkturendringer.

I Tinn Sparebank styres konsentrasjonsrisiko ved hjelp av rammer for eksponering. I bankens kredittpolicy er det lagt til grunn rammer for porteføljens fordeling innenfor personmarkedet og bedriftsmarkedet, eksponering innenfor enkeltbransjer, størrelse på engasjement med en motpart, antall ”store” engasjement og summen av ”store” engasjement.

Som en typisk lokalbank, vil hovedtyngden av utlånene til Tinn Sparebank naturlig nok ha en begrenset geografisk spredning.

I beregningen av økonomisk kapital er det beregnet (etter statistiske modeller) konsentrasjonsrisiko knyttet til:

- Individuell konsentrasjon
- Bransjekonsentrasjon
- Regional konsentrasjon

Eiendomsprisrisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på bankens faste eiendommer. Eiendomspris risiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne til å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader. Risikoen vil avhenge av bankens balansestruktur, likviditeten i markedet og bankens kredittverdighet.

Banken har en vedtatt likviditetspolicy som beskriver den strategien banken skal følge for å identifisere og sikre at likviditetsrisikoen til enhver tid er under kontroll og at banken har nødvendig handlefrihet til å håndtere denne type risiko ved uventede/uforutsigbare hendelser.

Målet for Tinn Sparebanks likviditetsrisiko er å ha tilgang på tilstrekkelig likvide midler til å kunne opprettholde sin virksomhet gjennom alle realistiske stressituasjoner. Disponibel likviditet skal være tilstrekkelig til å videreføre virksomheten på tilnærmet normal måte uten tilførsel av ekstern finansiering fra kapitalmarkedet i 12 måneder, bl.a. gjennom eventuelt salg av verdipapirer, salg av utlån og bruk av trekkrettigheter.

Likviditetsstrategien angir rammene for bankens likviditetsrisiko og behandles av styret minst en gang i året. Identifisering og kontroll av likviditetsrisikoen utøves av bankens administrasjon og rapporteres til styret ved hvert styremøte.

Innskudd fra kunder er bankens klart viktigste finansieringskilde. I henhold til bankens likviditetsstrategi skal innskuddsdekningen, dvs. innskudd i prosent av brutto utlån, ikke falle under 70 %. Bankens innskuddsdekning var ved utgangen av 2018 på 98,4 %.

Ved finansiering i kapitalmarkedet skal banken søke mot en mest mulig optimal spredning på forfall innenfor en tidshorisont fra 1 måned og opp til 5 år, hvor det styres mot at refinansieringsbehovet blir om lag like stort hvert år. Det er et mål å spre finansieringen på flere lån/kreditter, der det enkelte lån/kreditt ikke skal være større enn kr 100 millioner og der forfallstidspunktene søkes spredt over året. Likeledes er det et mål å spre finansieringen på flest mulig lånekilder med mulighet for å benytte ulike låne- og kredittformer. Tinn Sparebank hadde innlån gjennom låneopptak i markedet på til sammen kr 330 millioner pr 31.12.2018.

Banken har en betydelig likviditetsreserve tilgjengelig i form av likvide verdipapirer samt ubenyttede trekkrettigheter. Banken har i tillegg kontanter og innskudd i banker.

Med bakgrunn i de vedtatte måltall for bankens likviditetsstrategi, vurderes bankens faktiske likviditetsrisiko p.t. som lav.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntektsvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd.

Omdømmerisiko

Omdømmerisiko defineres som risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter.

Strategisk risiko

Strategisk risiko er risikoen for uventede tap eller sviktende inntjening knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Systemrisiko

Systemrisiko defineres som risikoen for at hele det finansielle systemet rammes som følge av smitteeffekter når en eller flere finansinstitusjoner opplever problemer. Banken håndterer systemrisikoen gjennom å diversifisere bankens pengeplasseringer. Selv om kjennetegnene ved en finansiell systemkrise er at den rammer bredt, så anses det som en stor fordel å spre bankens overskuddslikviditet fordi en eventuell krise ikke nødvendigvis rammer like hardt og på samme tidspunkt i alle finansinstitusjonene. Banken håndterer fundingrisikoen ved å ha god innskuddsdekning og en betydelig reserve plassert i Norges Bank. En systemkrise vil sannsynligvis medføre økte fundingkostnader for banken, og over tid true bankens eksistens. Dersom en realøkonomisk krise skulle inntreffe og føre til unormale høye tap, vil bankens soliditet kunne komme under press.

Restrisiko

Restrisiko er den risiko banken vurderer i forhold til iverksettelse av utvidede tiltak for å begrense risiko ytterligere. Det er tatt høyde for dette i forbindelse med vurderingene av de andre risikoene

Kursrisiko

Kursrisiko er risiko vedrørende beholdningen av verdipapirer som er utsatt for verdiendringer.

Renterisiko

Renterisiko oppstår i forbindelse med utlåns og innlånsvirksomhet og i tilknytning til aktivitet i penge- og kapitalmarkedet. Renterisiko er et resultat av at rentebindingstiden for bankens eiendels- og gjeldsside ikke er sammenfallende.

Valutarisiko

Valutarisiko er risikoen for at bankens beholdning av og forpliktelser i andre valutaer skal medføre tap som følge av endringer i valutakurser.